

Aspecte privind influența factorilor antropici asupra etologiei cerbului nobil (*Cervus elaphus* L.) în județul Suceava în ultimii 15 ani

Nicolae GOICEA, Gabriel DANILA, Anca MĂCIUCĂ

1. Introducere

Cerbul nobil (*Cervus elaphus* L.) este o specie cu mare adaptabilitate la mediul de viață.

Originea cerbului european actual este situată în urmă cu circa două milioane de ani. Primii cerbi adevărați (genul *Cervus*) au apărut în Asia centrală. După o dezvoltare corespunzătoare o ramură a populației a trecut prin istmul Bering populând America de nord. Rezultatul evoluției pe noul continent sunt cerbii wapiti actuali.

O altă ramură a populației a evoluat prin deplasarea către Europa și nordul Africii prin istmul Gibraltar.

După dea de a doua perioadă glaciară cerbul central european începe să semene cu cerbii europeni actuali. După perioadele glaciare, o dată cu reîmpădurirea zonelor central și nord-europene cerbul nobil a evoluat prin scurtarea prăjinilor și formarea coroanei în paralel cu reducerea sau dispariția totală a ramurei de ghețuri de pe prăjină.

Adaptabilitatea la mediu este una din caracteristicile fundamentale care au permis speciei, prin diferite subspecii sau ecotipuri să populeze ecosisteme diferite, de la zone deschise – cazul cerbului scoțian (*Cervus elaphus scoticus*) până la zone cu păduri compacte – cazul lanțului muntos al Carpaților.

Datorită evoluției îndelungate în spații deschise cerbul este format ca o specie gregară. Grupurile de femele variază numeric între 3 și 30-40 de exemplare, chiar mai multe în sezonul de iarnă. Grupurile mici se constituie pe criteriul familial ele conținând de regulă o ciută fertilă cu vițelul din anul curent și sulțarul sau junica din anul precedent. Conducerea grupului familial este asigurată de ciuta matură. Grupurile de masculi sunt mai puțin stabile și se formează de regulă din cerbi de vârste medii 4 – 8 ani. Masculul mai vârstnic nu este conducătorul grupului acest rol fiind preluat de exemplarele mai tinere.

Cerbul nobil are nevoie de un teritoriu vast, din care cauză fragmentarea masivelor păduroase îl face să se retragă în zonele cu păduri întinse.

Un grup familial, în condițiile în care liniștea în pădure nu este deranjată prin activități antropice, își desfășoară activitatea anuală pe o suprafață cuprinsă între 1000 și 2000 ha în funcția de gradul de mozaicare a structurii pădurii în cauză sau de efectul de margine al ecosistemului.

Cerbul adult mascul este mult mai mobil teritoriul său fiind cuprins între 2500 și 5000 de hectare sau chiar mai mult.

În perioada de împerechere masculul poate face deplasări impresionante de până la 15 – 25 km în căutarea grupurilor de ciute. În afara perioadei de împerechere când nu permite apropierea altor masculi de „harem”, cerbul nu își dispută teritoriul adesea teritoriile masculilor interferându-se sau aceștia viețuind împreună atât în grupuri de vară cât și de iarnă.

Regimul de hrană al cerbului este exclusiv vegetarian acesta constând în principal din vegetația ierboasă, semilemnoasă sau lemnoasă, fructe și semințe forestiere. Componența hranei în tabloul anual al hranei cerbului este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1. Componența regimului alimentar anual al cerbului nobil

Table 1. The composition of the annual diet of the *Cervus elephus*

Nr. crt.	Tipul hranei vegetale	Cantitate (%)
1	Vegetale erbacee	60
2	Vegetale semilemnoase	20
3	Vegetale lemnoase	10
4	Fructe și semințe	10

În zonele cu păduri întinse cu goluri în arboret sau cu enclave cultivate sau pajiști naturale în mod normal cerbul matur în putere strânge la un loc mai multe grupuri familiale de femele formând așa numitul „harem” sau alai.

Perioada de împerechere este marcată de mugetul caracteristic prin care masculii prezenți în jurul grupului de femele își dispută întâietatea la reproducere.

2. Factori de influență și reacția populațiilor de cerb nobil

Prin observațiile directe în teren ale autorilor și informațiile culese de la personalul de specialitate al gestionarilor fondurilor de vânătoare din județul Suceava în ultima perioadă, s-au constatat o serie de modificări comportamentale la specia analizată.

Transformările socio-economice survenite în ultimii 15 ani au avut ca efect o prezență cvasipermanentă a diferitelor activități antropice în pădure. Retrocedarea unor anumite suprafețe de pădure, descentralizarea activităților de exploatare forestieră, retragerea în zonele rurale a unui contingent al populației citadine permanent sau temporar au creat o presiune suplimentară prin activități antropice asupra ecosistemului forestier.

Cerbul nobil, animal specific de pădure a suferit la rândul său modificări comportamentale dictate de lipsa aproape permanentă a liniștii din pădure manifestată prin exploatarea dispersată în majoritatea masivelor forestiere, prezența atelajelor pentru colectarea lemnului de foc sau a celui de lucru, prezența culegătorilor de ciuperci, fructe de pădure sau semințe forestiere precum și a pășunatului abuziv în cele mai multe zone.

O altă cauză a tulburării liniștii cerbului nobil în masivele forestiere o constituie complexul prădător, în special lupul.

Până în anul 1990 specia lup a fost combătută prin diferite mijloace: cu arma la vânători colective și la nadă din observatoare închise, prin folosirea capcanelor, prin utilizarea otrăvii precum și uciderea puilor la bârlog. Aceste acțiuni erau stimulate pecuniar, personalul de teren fiind premiat pentru fiecare exemplar de lup capturat. Legislația actuală prevede protejarea lupului, presiunea acestuia asupra cervidelor crescând foarte puternic în ultimii 15 ani.

În aceste condiții factorii perturbatori de liniște au indus modificări comportamentale evidente în activitatea speciei.

În primul rând activitatea normală a speciei aurorală și crepusculară s-a deplasat în mod evident către zona nocturnă, deplasările pentru hrănire efectuându-se seara la ore mult mai târzii iar dimineața retragerea la adăpost realizându-se mult mai devreme.

Promovarea pe scară largă a regenerării naturale a produs limitarea suprafețelor deschise ceea ce are ca efect direct constituirea unor grupuri numeric limitate. Acest fapt mai are o consecință negativă și anume mai marea vulnerabilitate a indivizilor la acțiunea de prădare.

Tot consecință directă a micșorării grupurilor de împerechere este faptul că un cerb mascul puternic rămâne mult mai puțin într-o anumită zonă, prezența sa putând fi semnalată într-un grup numai câteva zile față de perioadele când în pădure era liniște, grupurile de împerechere erau mari iar taurul adult își desfășura întreaga perioadă de boncăluit în jurul aceluiași grup.

Existența unor arborete afectate de doborâturi de vânt, rupturi sau fenomene de uscare dispersate în masivele forestiere a produs, prin rărirea arboretelor o dispersie corespunzătoare a suprafețelor propice hrănirii vânatului măbind astfel mobilitatea grupurilor de cervide.

Manifestările specifice prin muget s-au redus ca intensitate acestea desfășurându-se de multe ori numai după căderea nopții.

Comportamentul la împerechere al cerbului a deviat astfel către cel al elenului cu deplasări semnificative la mai multe grupuri de femele.

Din cauza acestor modificări comportamentale din perioada propriu-zisă de împerechere se prelungește aceasta începând mai devreme și terminându-se mai târziu. Pe de altă parte boncăluitul scade ca intensitate și se deplasează circadian în timpul nopții.

Observarea exemplarelor pentru selecție sau pentru recoltă precum și evaluarea numărului de exemplare devine în acest mod mult mai dificil, uneori apărând în zonele cercetate exemplare de masculi care nu au mai fost observate anterior.

În mod corespunzător, menținerea populației de cerb nobil în condiții optime implică o sporire a activităților de gestiune cinegetică (pază, administrare de hrană complementară, sare etc.) prin cheltuieli suplimentare.

Însăși acțiunea de realizare a planului de selecție devine mai complicată și mai costisitoare în condițiile în care ministerul de resort impune sancțiuni în cazul nerealizării planului de recoltă aprobat.

3. Măsuri propuse

- Optimizarea gestiunii forestiere și concentrarea anuală numai în anumite bazine de activități de exploatare forestieră
- Revenirea la restricționarea circulației publice în pădure prin bariere la drumurile forestiere axiale și secundare.
- Limitarea prezenței atelajelor în pădure ca generator de stres și vectori ai unor zoonoze comune animalelor domestice și cerbului.
- Limitarea afluxului de oameni în interiorul pădurii în perioadele critice din ciclul anual al cerbului (mai – iulie – perioada de creștere a puilor și septembrie – octombrie – perioada de împerechere).
- Interzicerea pășunatului animalelor domestice în pădurile proprietate particulară și limitarea pășunatului abuziv în pădurile proprietate statului.
- Controlul numeric sever al efectivelor de lup.

Bibliografie

- Comșia, A. M. 1961. *Biologia și principiile culturii vânatului*, Ed. Academiei, București;
- Cotta, V., Bodea, M, Micu, I., 2001. – *Vânatul și vânătoarea în România*, Ed. Ceres, București;
- Goicea, N., 2002 – Valoarea cinegetică și economică a cervidelor din nordul Moldovei, Ed. Mușatinii, Suceava;
- Negruțiu, A. 1983. *Vânătoare și salmonicultură*, E. D. P. , București.

Abstract

Aspects concerning the antropic factors influence on the *Cervus elaphus* etology in Suceava district during the last 15 years.

The *Cervus elaphus* is a species with great adaptation to the environment. As a result of the socio-economical transformations during the last 15 years, the *Cervus elaphus* has suffered some behavior modifications because of the lack of silence in the forest. As a result, some measures for the cinegetic management should be taken.

Keywords: *Cervus elaphus*, behavior, modifications.

Șef lucrări ing. Gabriel DĂNILĂ Universitatea "Ștefan cel Mare" Suceava Facultatea de Silvicultură g_danila@yahoo.com	Șef lucrări dr. ing. Nicolae GOICEA, Universitatea "Ștefan cel Mare" Suceava Facultatea de Silvicultură silvic@usv.ro
--	--